

УДК 339.16 (477)

Фомін І.С.*

ПЕРСПЕКТИВИ І ПЕРЕВАГИ РЕФОРМУВАННЯ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТИВ

Європейський Союз є важливим торговельно-економічним партнером України, поглиблення й розвиток відносин з яким у сфері міжнародної регіональної інтеграції належать до пріоритетних завдань національної зовнішньоекономічної політики. ЄС є інтеграційним угрупованням з високо розвиненим господарським комплексом і великим досвідом регулювання зовнішньої торгівлі в ринкових умовах господарювання з належним врахуванням загальноєвропейських у світі принципів та підходів. З огляду на це, актуальним бачиться дослідження питань щодо перспектив і переваг трансформації системи державного регулювання зовнішньої торгівлі товарами України у напрямі підвищення її відповідності стандартам ЄС.

Аналіз зовнішньоторговельної політики ЄС дозволяє стверджувати про доцільність запровадження в Україні цілого ряду притаманних їй механізмів та елементів.

Зокрема, доречним можна визначити формування із запозиченням досвіду ЄС і належним врахуванням національних економічних інтересів системи односторонніх тарифних преференцій України на користь країн з нижчими, ніж у неї показниками економічного розвитку. Це здатне сприяти активізації взаємовигідного торговельно-економічного співробітництва України з країнами-користувачами згаданого преференційного режиму і прискоренню зростання у їх виробничих та взагалі господарських комплексах.

Доцільно забезпечити з використанням європейських стандартів вдосконалення механізмів застосування Україною заходів у відповідь на дії інших держав, що ущемлюють законні інтереси вітчизняних суб'єктів господарювання. Мова, зокрема, йде про механізми збору й опрацювання інформації щодо наявності підстав для вжиття таких заходів, визначення осіб, що можуть ініціювати розгляд питання про запровадження зовнішньоторговельних регуляторів даного типу, встановлення обґрунтованості вимог стосовно їх застосування. У такий спосіб вдасться підвищити ефективність захисту законних економічних інтересів України у сфері міжнародних відносин.

Доречно законодавчо визначити узгоджені із стандартами СОТ, ЄС і національними економічними інтересами механізми надання Україною за можливості у випадках запровадження або продовження періоду застосування спеціальних заходів до імпорту товарів компенсаційних поступок іноземним державам у формі лібералізації зовнішньої торгівлі іншою продукцією. За рахунок цього Україна зможе застосовувати спеціальні заходи, надавати пов'язані з ними компенсаційні поступки і водночас уникати ускладнення торговельно-економічних відносин з іноземними державами та негативного впливу на динаміку обсягів поставок на експорт та внутрішній ринок вітчизняних товарів й показники їх виробництва.

* кандидат економічних наук, головний науковий консультант Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України

Треба встановити, що розподіл спеціальної квоти на імпорт в Україну товару між іноземними державами у відповідності з їх частками у загальному обсязі імпортованих товарів на національну територію даного різновиду продукції за попередній репрезентативний період має відбуватися із врахуванням будь-яких особливих факторів, що можуть впливати на торгівлю ним після завершення зазначеного проміжку часу до припинення застосування нетарифного регулятора, про який йдеться. Це підвищить рівень відповідності національних механізмів застосування спеціальних заходів стандартам СОТ і ЄС, надасть Україні можливість забезпечувати за рахунок їх використання захист інтересів її товаровиробників на внутрішньому ринку без погіршення умов поставок української продукції на експорт і сприятиме одержанню оптимальних позитивних результатів дії таких зовнішньоторговельних обмежень для виробничого сектору економіки країни.

Потрібно визначити на законодавчому рівні узгоджені із стандартами СОТ та ЄС механізми вжиття Україною антидемпінгових заходів щодо імпорту до неї товару з іншої країни в цілях забезпечення реалізації легітимних інтересів третьої держави, пов'язаних із постачанням подібної продукції, що походить з її території, на український ринок. Це створить підстави для забезпечення адекватного врахування обгрунтованих інтересів іноземних держав на внутрішньому ринку України та відповідно запобігання ускладненню торговельно-економічних відносин з ними, погіршенню показників експорту вітчизняних товарів і зменшенню стимулів до виробництва останніх. У такий спосіб будуть сформовані сприятливі умови для підтримки належного рівня конкуренції на українському ринку та уникнення погіршення умов поставок на нього іноземних товарів, необхідних для оптимального задоволення господарських потреб країни, зокрема виробничого сектору її економіки.

Потрібні уточнення і розширення механізмів протидії критичному дефіциту в Україні товарів національної системи нетарифного регулювання експорту на базі гармонізації із стандартами СОТ та ЄС, що здатне відчутно сприяти підвищенню ефективності їх застосування та оптимізації позитивного впливу державної експортної політики на українську економіку.

Норми і принципи ЄС повинні використовуватися при підготовці позиції України у переговорах щодо домовленостей про вільну торгівлю з іноземними державами та інтеграційними угрупованнями, пов'язаної з механізмами, що мають покладатися в їх основу. Йдеться, насамперед, про механізми зовнішньоторговельної лібералізації, регулювання міжнародної торгівлі, державної підтримки, оподаткування непрямими податками. Так вдасться забезпечити сприятливі умови для оптимізації позитивного впливу домовленостей згаданого типу на економіку України, у тому числі на її виробничий і зовнішньоторговельний сектори. Доречно зазначити, що на сьогодні Україна має наміри щодо укладення домовленостей про вільну торгівлю не тільки з ЄС, а й з Європейською асоціацією вільної торгівлі, Канадою, Туреччиною, Сирією, Сінгапуром, Мексикою, іншими перспективними торговельно-економічними партнерами. Планується також укладення нового Договору про зону вільної торгівлі держав-учасниць СНД на основі правил СОТ.

Реалізація вищевикладених пропозицій сприятиме забезпеченню на основі використання європейських та взагалі міжнародних стандартів вдосконаленню системи зовнішньоторговельного регулювання України і суттєвому підвищенню результатів її функціонування для національної економіки.

УДК 339.923.

Хмара М.П.*

ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНА КЛАСТЕРИЗАЦІЯ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Становлення та розвиток раціональних економічних систем підтверджує, що на сучасному етапі розвитку світової економічної структури однією з важливих форм економічного зростання є кластерна політика, яка базується на феномені високої результативності, отриманої в результаті зосередження найефективніших та взаємопов'язаних видів економічної діяльності, що забезпечує конкурентні позиції на галузевому, національному та світовому ринках.

В країнах Європейського Союзу високотехнологічними кластерами займаються декілька державних установ. По-перше, Європейська Група Кластерних Полісів (до цієї групи входить приблизно 20 полісів та Секретаріат групи). Кластерні поліси виглядають як засоби, щоб просувати економічний розвиток країни, через збільшення інноваційної складової. Кластерні поліси роблять наголос на об'єднанні фірм з інфраструктурою освіти та установами (створення регіональних інноваційних систем) R&D, що передають нову технологію до регіону. В основі полісів є центр, який стимулює створення чинників, що прискорюють розвиток високотехнологічних кластерів. По-друге, Європейський Кластерний Альянс. Ця організація займається політичним вивченням проблеми кластерного утворення та удосконаленням Кластерного Меморандуму. Європейський Кластерний Меморандум допомагає формуванню спільної політичної структури для об'єднання кластерних зусиль в Європі, таким чином, щоб індивідуальні установи мали змогу втілювати свої плани стосовно розвитку кластерів. По-третє, Кластерні Мережі (розвиток кластерів відновлювальної енергії, еко-інновацій та кластери біотехнологій). По-четверте, Кластерна Академія (займається навчанням кластерних менеджерів). По-п'яте, Європейська Кластерна Обсерваторія (обробляє нові дані та проводить аналіз кластерних установ в країнах Європейського Союзу).

Національні програми сприяння розвитку кластерних структур є частинами інноваційної політики регіонів Європейського Союзу - Cohesion Policy та Framework Programme. Це дозволяє об'єднати процес генерації та обміну знаннями, полегшити процес трансферу знань між університетами, підприємствами та інноваційними структурами, що об'єднуються в кластери. Основними здобутками такої політики є:

- Створення робочих груп IRE (Innovating Regions in Europe) за напрямками: „Ефективні системи регіональних інновацій”, „Трансфер технологій між університетами та підприємствами”, „Регіональні кластери та мережі як двигун інноваційності дозволяє охопити всі елементи системи функціонування кластерів і сприяє їх різнобічному вивченню”;
- Розробка Європейською Комісією плану розвитку підприємництва на основі досліджень діяльності окремих підприємств;
- Створення Центру досліджень та компетенції, орієнтованого на проведення досліджень та тестувань ринку в кластерному середовищі;

* кандидат економічних наук, молодший науковий співробітник НДЧ Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка